

การพัฒนาแบบภาวะผู้นำทางวิชาการ ของผู้บริหารสถานศึกษา
โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1
THE DEVELOPMENT OF AN ACADEMIC LEADERSHIP
MODEL FOR SCHOOL ADMINISTRATORS IN EDUCATIONAL
OPPORTUNITY EXPANSION SCHOOLS LOWER NORTH-EASTERN REGION 1

โกศลัญญา ลาภประเสริฐ^{1*}, สมบูรณ์ ตันยะ² และ อำนาจ อยู่คำ³

คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล^{1,2,3}

ผู้รับผิดชอบบทความ* : tubtim4490@gmail.com

Kolunya Lapprasert^{1*}, Somboon Tanya² and Amnat Ukam³

Faculty of Education, Vongchavalitkul University^{1,2,3}

Corresponding author* : tubtim4490@gmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 2) ศึกษาสภาพภาวะผู้นำทางวิชาการ ของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 3) สร้างและพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 และ 4) ประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของการพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำทางวิชาการ ของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 โดยเป็นการวิจัยและพัฒนา วิธีดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 4 ระยะ คือ ระยะที่ 1 ยืนยันความเกี่ยวข้องสัมพันธ์ขององค์ประกอบ โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ระยะที่ 2 สภาพภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โดยผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้าฝ่ายวิชาการ และหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ จำนวน 279 โรงเรียน รวม 779 คน ด้วยแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า ที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง .60-1.00 และค่าความเชื่อมั่น 0.99 ระยะที่ 3 ประเมินความเหมาะสมของรูปแบบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน

Received: 6 February 2026

Revised: 25 April 2026

Accepted: 24 May 2026

Online publication date: 27 June 2026

ระยะที่ 4 ประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบ โดยผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า 1) องค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการ ของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 มี 7 ด้าน ได้แก่ (1) การกำหนด เป้าหมาย และการพัฒนาเป้าหมาย (2) การส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ทางวิชาการ (3) การพัฒนา การเรียนการสอน (4) การพัฒนาหลักสูตร (5) การนิเทศและประเมินผลการสอน (6) การส่งเสริม ความก้าวหน้าทางวิชาชีพของครู และ (7) การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครู นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด 2) สภาพภาวะผู้นำทางวิชาการ ของผู้บริหาร สถานศึกษา โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 โดยภาพรวม และรายด้านอยู่ในระดับมาก 3) การพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำทางวิชาการ ของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ คือ 1) หลักการและเหตุผล 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 3) สารสำคัญของการพัฒนา 4) การนำรูปแบบ สู่การปฏิบัติ 5) เงื่อนไขสู่ความสำเร็จ ผลการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบ โดยภาพรวมอยู่ใน ระดับมากที่สุด และ 4) ผลการประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบ พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ : ภาวะผู้นำทางวิชาการ / การพัฒนารูปแบบ / ผู้บริหารสถานศึกษา /
โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

Abstract

The purposes of this research and development study were: 1) to study the components of academic leadership for school administrators in educational opportunity expansion schools in the Lower Northeastern Region 1; 2) to investigate the current state of academic leadership of these administrators; 3) to develop an academic leadership development model for school administrators in the designated area; and 4) to evaluate the feasibility and utility of the developed model. The research process was divided into four phases. Phase 1 involved confirming the relevance of components by 5 experts. Phase 2 examined the current state of academic leadership with a sample of 779 participants, including

school administrators, heads of academic affairs, and heads of learning groups from 279 schools. The instrument used was a rating scale questionnaire with an IOC ranging from 0.60–1.00 and a reliability coefficient of 0.99. Phase 3 involved evaluating the appropriateness of the model by 7 experts. Phase 4 assessed the feasibility and utility of the model by 30 school administrators. Data were analyzed using mean and standard deviation.

The research findings revealed that: 1) The academic leadership components consisted of 7 aspects: (1) goal setting and development, (2) promoting an academic learning climate, (3) instructional development, (4) curriculum development, (5) instructional supervision and evaluation, (6) promoting teachers' professional progress, and (7) building positive relationships among teachers, students, parents, and the community, with both overall and individual aspects at the highest level; 2) The current state of academic leadership was at a high level both overall and in each individual aspect; 3) The developed model comprised 5 components: (1) principles and rationale, (2) objectives, (3) core development content, (4) implementation, and (5) conditions for success, with the appropriateness evaluated at the highest level; and 4) The evaluation of the model's feasibility and utility was also found to be at the highest level overall.

Keywords: Academic Leadership / Model Development / School Administrators / Educational Opportunity Expansion Schools

บทนำ

การศึกษาถือเป็นรากฐานและกลไกเชิงยุทธศาสตร์ที่สำคัญที่สุดในการปฏิรูปทรัพยากรมนุษย์เพื่อเตรียมพลเมืองให้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ซึ่งมุ่งเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจฐานนวัตกรรม ที่ต้องอาศัยความสมดุลระหว่างทักษะวิชาชีพและจริยธรรม (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2566) มีความสอดคล้องกับเป้าหมายของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 – 2570) และนโยบาย "เรียนดี มีความสุข" ที่มุ่งเน้นการยกระดับทักษะ และสร้างทักษะใหม่ ผ่านแนวคิด "Learn to Earn" เพื่อสร้าง ภูมิคุ้มกันในการดำเนินชีวิตท่ามกลางความผันแปรทางสังคมที่ขับเคลื่อนด้วยความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ซึ่งกำลังปฏิรูป

วิธีการเรียนรู้ไปอย่างสิ้นเชิง ส่งผลให้สถานศึกษาไม่สามารถบริหารจัดการ ในรูปแบบเดิมได้อีกต่อไป และจำเป็นต้องมีทิศทางการพัฒนาที่ชัดเจนสอดคล้องกับพลวัตดังกล่าว

อย่างไรก็ตาม ท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัลที่ดูเหมือนจะเป็นโอกาสนั้น กลับกลายเป็นปัจจัยที่ตอกย้ำช่องว่างทางการศึกษา โดยเฉพาะความท้าทายในการบริหารจัดการ การเปลี่ยนแปลงอย่างฉับไวในยุคดิจิทัล (Digital Disruption) แม้จะเพิ่มสัดส่วนการเข้าถึง อินเทอร์เน็ตของครัวเรือนไทยสูงถึงร้อยละ 89.50 (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2566) และสร้างโอกาส ในการเรียนรู้แบบผสมผสาน (Hybrid Learning) หรือการใช้เทคโนโลยีความจริงเสริม (AR) เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) แต่ในขณะเดียวกันก็นำมาซึ่งความสลับซับซ้อน ในการบริหารจัดการที่สถานศึกษาต้องเผชิญอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ (สำนักงานเลขาธิการสภา การศึกษา, 2567) โดยเฉพาะความท้าทายในการบริหารจัดการระดับปฏิบัติการที่มีโครงสร้าง องค์กรขนาดใหญ่และความหลากหลายของบริบทเชิงพื้นที่ ซึ่งต้องการการปรับตัวเชิงระบบที่มี ประสิทธิภาพสูง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มสถานศึกษาที่มีข้อจำกัดทางทรัพยากรเป็นทุนเดิม

ในบริบทของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 ซึ่งมีจำนวนสูงถึง 1,014 โรงเรียน (ศูนย์สารสนเทศเพื่อการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2568) ยังคงเผชิญปัญหาหลักด้านความเสียเปรียบและเหลื่อมล้ำของ ทรัพยากรเมื่อเทียบกับโรงเรียนมัธยมศึกษาโดยตรง ซึ่งสอดคล้องกับรายงานการติดตามและ ประเมินผลการจัดการศึกษาที่พบว่าสถานศึกษาขนาดเล็กและโรงเรียนขยายโอกาสยังขาดแคลน งบประมาณและบุคลากรวิชาเอก (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2566) อีกทั้งผู้เรียนส่วน ใหญ่ยังมีฐานะยากจน ข้อจำกัดเหล่านี้ส่งผลให้การบริหารจัดการขาดความคล่องตัวและไม่ตอบ โจทย์สมรรถนะสมัยใหม่ ซึ่งปัจจัยชี้ขาดที่จะทำให้สถานศึกษาก้าวข้ามอุปสรรคที่ซับซ้อนนี้ไปสู่ เป้าหมายที่วางไว้ได้นั้น ขึ้นอยู่กับตัวแปรที่สำคัญที่สุดคือตัวผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะผู้นำการ เปลี่ยนแปลง ทว่าในปัจจุบันยังขาดการพัฒนาแบบที่เฉพาะเจาะจงสำหรับบริบทโรงเรียนขยาย โอกาส ที่ต้องแบกรับภารกิจทั้งระดับประถมและมัธยมต้นภายใต้ทรัพยากรที่จำกัด

ดังนั้น ภาวะผู้นำทางวิชาการ (Academic Leadership) จึงเป็นสมรรถนะเชิงยุทธศาสตร์ ที่สำคัญที่สุดต่อคุณภาพการจัดการเรียนรู้ โดยผู้บริหารยุคใหม่ต้องมีสมรรถนะที่เข้มแข็งทั้งด้าน การพัฒนาหลักสูตร การนิเทศภายใน การวัดประเมินผล (สุกัญญา แซ่มซ้อย, 2566) เพื่อเปลี่ยนบทบาท เป็นผู้อำนวยความสะดวกที่ช่วยให้ครูจัดการเรียนรู้เชิงรุกได้อย่างมีประสิทธิภาพ (วิจารณ์ พานิช, 2565) ซึ่งการพัฒนาภาวะผู้นำดังกล่าวต้องอาศัยการพัฒนาแบบที่เป็นระบบ มีฐานแนวคิดทางทฤษฎี ที่ชัดเจน และบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการ (พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์, 2565) แต่จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า รูปแบบภาวะผู้นำในอดีตอาจไม่ตอบโจทย์ความซับซ้อนในยุคดิจิทัล

และการบริหารโรงเรียนที่มีความหลากหลายเชิงพื้นที่ได้ทั้งหมด ผู้วิจัยจึงตระหนักถึงความจำเป็นในการพัฒนาการพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 ที่มีการยืนยันองค์ประกอบเชิงประจักษ์และมีกลไกการส่งเสริมที่ชัดเจน เพื่อสร้างแนวทางในการยกระดับสมรรถนะผู้นำ อันจะนำไปสู่การจัดการศึกษาที่ได้มาตรฐาน สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน และสนองต่อนโยบายการศึกษาของชาติอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการ ของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1
2. เพื่อศึกษาสภาพภาวะผู้นำทางวิชาการ ของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1
3. เพื่อสร้างและพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำทางวิชาการ ของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1
4. เพื่อประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของการพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำทางวิชาการ ของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1

วิธีดำเนินการวิจัย

ระยะที่ 1 การศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการ ของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1

ผู้ให้ข้อมูล คือผู้เชี่ยวชาญ ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญสอดคล้องกับบริบทการศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 5 ท่าน ตามหลักเกณฑ์คุณสมบัติที่กำหนดไว้ ได้แก่ เป็นผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอกทางด้านการศึกษามีตำแหน่งทางวิชาการตั้งแต่ระดับผู้ช่วยศาสตราจารย์ขึ้นไป หรือมีวิทยฐานะเชี่ยวชาญขึ้นไป ตลอดจนเป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์สูงด้านการบริหารการศึกษาและการบริหารสถานศึกษาโดยตรง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและการตรวจสอบคุณภาพ ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Likert Scale) ซึ่งผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) จากผู้เชี่ยวชาญ มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง .60-1.00 การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลเชิงลึกผ่านกระบวนการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญเป็นรายบุคคล เพื่อให้ได้ข้อเสนอแนะที่ครอบคลุมและเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนางานวิจัย จากนั้นจึงดำเนินการ วิเคราะห์ข้อมูล

โดยใช้สถิติพื้นฐานประกอบด้วย ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน พร้อมทั้งนำผลที่ได้มาแปลความหมายตามเกณฑ์ของ Best and Kahn (1989) เพื่อสรุปผลความเกี่ยวข้องขององค์ประกอบดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 4.51-5.00 หมายความว่า อยู่ในระดับมากที่สุด

คะแนนเฉลี่ย 3.51-4.50 หมายความว่า อยู่ในระดับมาก

คะแนนเฉลี่ย 2.51-3.50 หมายความว่า อยู่ในระดับปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 1.51-2.50 หมายความว่า อยู่ในระดับน้อย

คะแนนเฉลี่ย 1.00-1.50 หมายความว่า อยู่ในระดับน้อยที่สุด

ระยะที่ 2 การศึกษาสภาพภาวะผู้นำทางวิชาการ ของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1

ผู้วิจัยศึกษาสภาพภาวะผู้นำทางวิชาการ ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยได้นำแบบสอบถามเก็บรวบรวมข้อมูล ประชากรในการวิจัยครั้งนี้คือ ผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 จำนวน 1,014 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ตารางกำหนดขนาดของ Krejcie & Morgan (1970) ณ ระดับความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5 ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 285 คน กำหนดผู้ให้ข้อมูล โรงเรียนละ 3 คนประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้าฝ่ายวิชาการ และหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ รวมเป็นข้อมูลของผู้บริหารสถานศึกษานั้น ๆ ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง .60-1.00 และมีค่าความเชื่อมั่น .99 เก็บรวบรวมข้อมูลโดยแบบสอบถามอิเล็กทรอนิกส์ผ่านระบบออนไลน์ (Google Forms) ให้แก่กลุ่มเป้าหมาย โดยผู้วิจัยสามารถเก็บรวบรวมข้อมูลที่มีความสมบูรณ์ กลับคืนมาได้จำนวนทั้งสิ้น 779 ฉบับ จากสถานศึกษา 279 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 97.89 ของจำนวน โรงเรียนในกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด การวิเคราะห์ข้อมูล ด้วยการหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วนำผลคะแนนเฉลี่ยที่ได้มาแปลความหมายตามเกณฑ์ของ Best and Kahn (1989)

ระยะที่ 3 การสร้างและการพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำทางวิชาการ ของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างและพัฒนารูปแบบ โดยยึดหลักการสำคัญ 5 ประการ ได้แก่ 1) หลักภาวะผู้นำทางปัญญาที่ยึดคุณภาพผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Hallinger, 2020) 2) หลักการบริหารจัดการที่ยึดหยุ่นตามบริบทเฉพาะ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2566) 3) หลักการสร้างเครือข่ายความร่วมมือและ PLC (DuFour, 2016) 4) หลักการบูรณาการวิชาการสู่ทักษะอาชีพตามแนวคิด Learn to Earn (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2566) และ 5) หลักการพัฒนาอย่างต่อเนื่องผ่านกระบวนการสะท้อนคิดร่วมกับเทคโนโลยีดิจิทัลและ AI (Fullan, 2023) เพื่อให้รูปแบบมีความสมบูรณ์และนำไปใช้ในเชิงบริหารได้จริง ผู้วิจัยได้นำองค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการ

ทั้ง 7 ด้าน ที่ได้รับยืนยันความจากระยะที่ 1 มาใช้เป็นกรอบเนื้อหาหลัก (Core Content) ในการยกร่างโครงสร้างรูปแบบ 5 องค์ประกอบตามแนวคิดของ Stufflebeam (2014) และ ทิศนา ขัมมณี (2566) ประกอบด้วย 1) หลักการและเหตุผล 2) วัตถุประสงค์ 3) สาระสำคัญของการพัฒนา (ซึ่งบรรจุองค์ประกอบ 7 ด้านไว้ในส่วนนี้) 4) การนำรูปแบบสู่การปฏิบัติ และ 5) เงื่อนไขสู่ความสำเร็จ สำหรับการขับเคลื่อนรูปแบบสู่การปฏิบัติ นั้น ผู้วิจัยได้บูรณาการแนวคิดสำคัญเพื่อเป็นนำไปสู่กระบวนการพัฒนาใน 2 ส่วนหลัก ได้แก่ (1) กระบวนการพัฒนาตนเองของผู้บริหารสถานศึกษา ดำเนินการตามลำดับขั้นตอนการพัฒนาตนเอง 8 ขั้นตอน (อ้างอิง Maxwell, 2007; Peterson & Deal, 2016; Fullan, 2020) มุ่งเน้นการสร้างภาวะผู้นำจากภายใน การสร้างวัฒนธรรมเชิงบวก และการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงในโรงเรียน (2) กระบวนการสนับสนุนจากหน่วยงานต้นสังกัด ดำเนินการผ่านขั้นตอนการสนับสนุน 9 ขั้นตอน (อ้างอิง Fullan, 2020; Knight, 2017; Siemens, 2005) ซึ่งเป็นกลไกเชิงระบบที่ครอบคลุมการสนับสนุนด้านนโยบาย ทรัพยากร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการชี้แนะเชิงวิชาการ การผสมผสานทั้งกระบวนการพัฒนาตนเองและระบบสนับสนุนเชิงบริหารนี้ จะช่วยให้ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาส สามารถก้าวข้ามข้อจำกัดด้านทรัพยากร และยกระดับภาวะผู้นำทางวิชาการได้อย่างเป็นระบบและยั่งยืนตามลำดับขั้นตอน

จากนั้นจัดสนทนากลุ่ม โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 7 คน มีหลักเกณฑ์คุณสมบัติของผู้ทรงคุณวุฒิ เช่นเดียวกับผู้เชี่ยวชาญในระยะที่ 1 เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง ความสมบูรณ์ และให้ข้อเสนอแนะอื่น ๆ แล้วประเมินความเหมาะสมของรูปแบบ โดยใช้ประเมินความเหมาะสมของรูปแบบ มีลักษณะแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่มนำมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา และข้อมูลการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบ นำมาวิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ระยะที่ 4 การประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของการพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำทางวิชาการ ของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตอนล่าง 1

ผู้วิจัยนำการพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำทางวิชาการ ไปประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบ ผู้ตอบแบบประเมิน คือ ผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 ปีการศึกษา 2568 ที่เลือกมาแบบเจาะจง จำนวน 30 คน โดยใช้แบบสอบถามความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์รูปแบบ มีลักษณะแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน พร้อมทั้งนำผลที่ได้มาแปลความหมายตามเกณฑ์ของ Best and Kahn (1989)

ผลการวิจัย

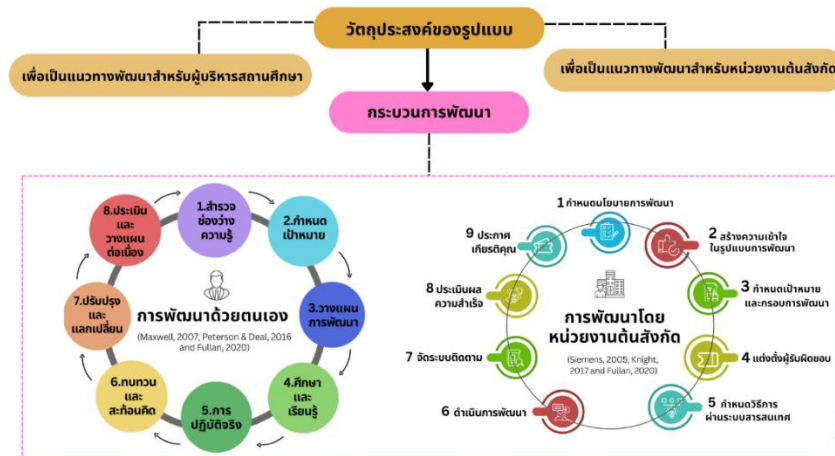
1. ผลการยืนยันองค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการ ของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 พบว่าโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.74$) เมื่อพิจารณาแต่ละด้านพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยมีด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 5.00$) รองลงมาเป็นด้านการกำหนดเป้าหมาย และการพัฒนาเป้าหมาย ด้านการพัฒนาการเรียนการสอน และด้านการนิเทศและประเมินผลการสอน มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน ($\bar{X} = 4.80$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือด้านการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ทางวิชาการ ด้านการส่งเสริมความก้าวหน้าทางวิชาชีพของครู และด้านการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครู นักเรียน ผู้ปกครองและชุมชน ($\bar{X} = 4.60$) ตามลำดับ

2. ผลการศึกษาสภาพภาวะผู้นำทางวิชาการ ของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 พบว่า ระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนขยายโอกาส ทางการศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 พบว่าโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.28$) เมื่อพิจารณาแต่ละด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านการพัฒนาการเรียนการสอน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.36$) รองลงมาเป็นด้านการกำหนดเป้าหมาย และการพัฒนาเป้าหมาย ($\bar{X} = 4.32$) ด้านการพัฒนาหลักสูตร ($\bar{X} = 4.30$) ด้านการนิเทศและประเมินผลการสอน ($\bar{X} = 4.28$) ด้านการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ทางวิชาการ ($\bar{X} = 4.25$) ด้านการส่งเสริมความก้าวหน้าทางวิชาชีพของครู ($\bar{X} = 4.24$) และด้านการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครู นักเรียน ผู้ปกครองและชุมชน ($\bar{X} = 4.22$) ตามลำดับ

3. การสร้างและการพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำทางวิชาการ ของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 พบว่า ผลการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบ โดยภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.93$) เมื่อพิจารณาแต่ละองค์ประกอบพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกองค์ประกอบ โดยองค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมสูงสุด คือ หลักการและเหตุผล ($\bar{X} = 5.00$) และวัตถุประสงค์ของรูปแบบ ($\bar{X} = 5.00$) รองลงมาเป็น การนำรูปแบบสู่การปฏิบัติ ($\bar{X} = 4.94$) สาระสำคัญของการพัฒนา ($\bar{X} = 4.90$) และลำดับสุดท้าย คือ เงื่อนไขสู่ความสำเร็จ ($\bar{X} = 4.85$)

4. การประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของการพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำทางวิชาการ ของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1

พบว่า มีความเป็นไปได้โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.55$) เมื่อพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบ พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด 2 องค์ประกอบ และอยู่ในระดับมาก 3 องค์ประกอบ โดยองค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยความเป็นไปได้สูงสุด คือ หลักการและเหตุผล ($\bar{X} = 4.93$) รองลงมาเป็นวัตถุประสงค์ของรูปแบบ ($\bar{X} = 4.77$) สารสำคัญของการพัฒนา ($\bar{X} = 4.49$) เงื่อนไขสู่ความสำเร็จ ($\bar{X} = 4.30$) และการนำรูปแบบสู่การปฏิบัติ ($\bar{X} = 4.26$) ตามลำดับ ส่วนความเป็นประโยชน์ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.55$) เมื่อพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบ พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด 3 องค์ประกอบ และอยู่ในระดับมาก 2 องค์ประกอบ โดยองค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยความเป็นประโยชน์สูงสุด คือ วัตถุประสงค์ของรูปแบบ ($\bar{X} = 4.67$) รองลงมาเป็นหลักการและเหตุผล ($\bar{X} = 4.60$) การนำรูปแบบสู่การปฏิบัติ ($\bar{X} = 4.54$) เงื่อนไขสู่ความสำเร็จ ($\bar{X} = 4.50$) และสารสำคัญของการพัฒนา ($\bar{X} = 4.47$) ตามลำดับ

ภาพประกอบที่ 1 การพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำทางวิชาการ ของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาส
ทางการศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1

อภิปรายผล

1. การศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการประกอบด้วย 7 องค์ประกอบ ซึ่งผ่านการตรวจสอบความเหมาะสมจากผู้เชี่ยวชาญ สะท้อนให้เห็นว่าภาวะผู้นำทางวิชาการเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษาและการบริหารหลักสูตรในศตวรรษที่ 21 สอดคล้องกับแนวทางของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2566) ที่ระบุว่าผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำทางวิชาการจะสามารถบริหารจัดการหลักสูตรให้สอดคล้องกับ

บริบทพื้นที่ อันจะนำไปสู่การพัฒนาศักยภาพผู้เรียนและลดภาระงานที่ไม่จำเป็นของครูได้อย่างเป็นรูปธรรม สอดคล้องกับแนวคิดของ ไซยา ภาวะบุตร (2565 : 128-130) กล่าวว่า พฤติกรรมเชิงรุกของผู้บริหารสถานศึกษาที่มุ่งเน้นกิจกรรมที่ส่งผลต่อความก้าวหน้าของผู้เรียน โดยครอบคลุมตั้งแต่การกำหนดเป้าหมายและพันธกิจของสถานศึกษา การบริหารจัดการหลักสูตรและการเรียนการสอน การส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ การนิเทศเพื่อพัฒนาครูผ่านกระบวนการชี้แนะ ตลอดจนการสร้างความสัมพันธ์ที่เข้มแข็งกับชุมชน เพื่อร่วมกันยกระดับคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน และเพ็ญพัทธ์ ภูศิลป์ (2562 : 18-22) กล่าวว่า องค์ประกอบหลักที่ครอบคลุมภาวะผู้นำทางวิชาการประกอบด้วย การพัฒนาวิชาชีพครูทั้งโรงเรียน การกำหนดเป้าหมายร่วมกันและสร้างความเข้าใจในเป้าหมาย การสะท้อนผลการจัดการเรียนรู้ การพัฒนาบรรยากาศและวัฒนธรรมการเรียนรู้ของโรงเรียน และด้านการรักษาความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูนักเรียน ผู้ปกครองและ ชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของ เพชรรุ่ง เรืองรุ่ง (2568) ที่ได้ศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย การกำหนดวิสัยทัศน์และพันธกิจ การจัดการหลักสูตรและการสอน การนิเทศการศึกษา การส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ การพัฒนาบุคลากร การส่งเสริมนวัตกรรมและเทคโนโลยี การวัดและประเมินผล และการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายใน ซึ่งผู้บริหาร สถานศึกษาควรพัฒนาองค์ประกอบเหล่านี้อย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการดำเนินงานในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาที่ต้องอาศัยการบริหารจัดการที่เน้นนวัตกรรมและการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ เพื่อเชื่อมโยงความร่วมมือระหว่างสถานศึกษาและเครือข่ายดิจิทัล ในการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ และผลการวิจัยยังยืนยันว่าการพัฒนารูปแบบที่เน้นการเรียนรู้จากการปฏิบัติงานและการสอนงาน มีความเป็นประโยชน์และความเป็นไปได้ในระดับมากที่สุด

2. การศึกษาสภาพภาวะผู้นำทางวิชาการ ของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านการพัฒนาการเรียนการสอนมีค่าเฉลี่ยสูงสุด สะท้อนให้เห็นว่าผู้บริหารให้ความสำคัญอันดับแรกกับการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ในชั้นเรียน ทั้งนี้เป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ในการเป็นผู้นำทางวิชาการ ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญในการขับเคลื่อนคุณภาพสถานศึกษา ผลการประเมินระดับภาวะผู้นำทางวิชาการ โดยภาพรวมทุกองค์ประกอบจึงมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และอยู่ในระดับมากทุกด้าน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Kotter (2012 : 45) กล่าวว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการมีความสำคัญอย่างยิ่งในการกำหนดทิศทางและสร้างวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนให้กับสถานศึกษา โดยผู้นำต้องสามารถสื่อสารวิสัยทัศน์นั้นให้ครูและบุคลากรเกิดความเข้าใจและร่วมมือ

กันพัฒนาคุณภาพผู้เรียนอย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับแนวคิดของ วิโรจน์ สารรัตนะ (2565 : 185) ระบุว่าภาวะผู้นำทางวิชาการมีความสำคัญในการสร้างอิทธิพลและแรงจูงใจให้ผู้ร่วมงานเกิดความ เชื่อถือศรัทธา นำไปสู่ความร่วมมือในการเปลี่ยนแปลงเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยเฉพาะ ด้านการเรียนการสอนของครูที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้บรรลุตามมาตรฐานการศึกษา ที่ตั้งไว้ และศิริพงศ์ หนูแก้ว (2567 : 89) กล่าวถึง ภาวะผู้นำทางวิชาการว่าเป็นกระบวนการ บริหารจัดการที่เน้นการพัฒนาคุณภาพทางวิชาการอย่างเป็นระบบ ผ่านการวางแผนเชิงกลยุทธ์ การนิเทศการสอน และการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของทั้งครูและนักเรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Sim (2011) ที่ได้ศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้อำนวยการโรงเรียน มัธยมศึกษา ในประเทศมาเลเซีย ผลการวิจัยพบว่า ผู้อำนวยการโรงเรียนมัธยมศึกษาประสบความสำเร็จในการนำบทบาทผู้นำ 7 ประการมาใช้ ซึ่งมี 4 ข้อที่เน้น คือ 1) การอธิบายพันธกิจ วิสัยทัศน์ และเป้าประสงค์ของโรงเรียน 2) เฝ้าดูความก้าวหน้าของนักเรียน 3) ส่งเสริมบรรยากาศ การเรียนการสอน และ 4) สนับสนุนความก้าวหน้าในวิชาชีพของครู และสอดคล้องกับงานวิจัย ของ ธดา สิทธิธาดา (2568) ที่ได้ศึกษาการพัฒนาารูปแบบภาวะผู้นำเชิงวิชาการของผู้บริหาร สถานศึกษาสังกัดสำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ระดับภาวะผู้นำเชิงวิชาการ ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

3. การสร้างและการพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำทางวิชาการ ของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 ได้รูปแบบที่มี องค์ประกอบของรูปแบบ 5 องค์ประกอบ คือ 1) หลักการและเหตุผล 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 3) สาระสำคัญของการพัฒนา ประกอบด้วย ส่วนที่ 1 ประเด็นการพัฒนา และส่วนที่ 2 กระบวนการ พัฒนา แบ่งออกเป็น 2 วิธี ได้แก่ การพัฒนาด้วยตนเอง 8 ขั้นตอน และการพัฒนาโดยหน่วยงาน ต้นสังกัด 9 ขั้นตอน 4) การนำรูปแบบสู่การปฏิบัติ และ 5) เงื่อนไขสู่ความสำเร็จ ผลการประเมิน ความเหมาะสมของรูปแบบพบว่า มีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้อง กับแนวคิดของ Stufflebeam & Coryn (2014 : 9-12) ที่ได้สรุปองค์ประกอบของรูปแบบ มี 4 ด้าน ได้แก่ หลักการ จุดมุ่งหมาย วิธีการหรือกระบวนการ และการประเมินผล อีกทั้งยัง สอดคล้องกับ ทิศนา แคมมณี (2566) ที่ได้เสนอว่ารูปแบบประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก ได้แก่ หลักการและ วัตถุประสงค์ของรูปแบบ กระบวนการ พัฒนาหรือขั้นตอนการดำเนินงาน การนำรูปแบบไปใช้ เงื่อนไขสำคัญของการใช้รูปแบบ และการประเมินผล ในการกำหนดสาระสำคัญของการพัฒนา ตามองค์ประกอบที่ 3 สาระสำคัญของการพัฒนานั้น ประกอบด้วย ส่วนที่ 1 ประเด็นการพัฒนา และส่วนที่ 2 กระบวนการพัฒนา ซึ่งผู้วิจัยได้สังเคราะห์แนวคิดของนักการศึกษาทั้งในและ ต่างประเทศ เพื่อบูรณาการแนวคิดสำคัญนำไปสู่กระบวนการ พัฒนา โดยแบ่งออกเป็น 2 วิธี คือ วิธี

ที่ 1 คือ การพัฒนาตนเองของผู้บริหารสถานศึกษา 8 ขั้นตอน ซึ่งเป็นการประยุกต์ใช้แนวคิดการสร้างภาวะผู้นำจากการพัฒนาตนเองของ Maxwell (2007) ร่วมกับแนวคิดการสร้างวัฒนธรรมวิชาการเชิงบวกของ Peterson & Deal (2016) และการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติ ตามแนวคิดของ Fullan (2020) และวิธีที่ 2 คือ การพัฒนาโดยหน่วยงานต้นสังกัด 9 ขั้นตอน ซึ่งผู้วิจัยได้บูรณาการแนวคิดการบริหารการเปลี่ยนแปลงของ Fullan (2020) ร่วมกับระบบการชี้แนะเชิงวิชาการของ Knight (2017) และทฤษฎีการเรียนรู้เชื่อมโยงในยุคดิจิทัล (Connectivism) ของ Siemens (2005) ส่งผลให้กระบวนการพัฒนามีความทันสมัยและตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน สำหรับการตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบ เมื่อผู้วิจัยดำเนินการยกร่างรูปแบบเรียบร้อยแล้ว จึงได้ดำเนินการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน เพื่อวิพากษ์และให้ข้อเสนอแนะปรับปรุงแก้ไขจนทำให้รูปแบบมีผลการประเมินความเหมาะสมในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับแนวคิดของ เยาวดี วิบูลย์ศรี (2563 : 112-115) ที่ระบุว่า การประเมินความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญเป็นขั้นตอนสำคัญในการยืนยันความสอดคล้องเชิงตรรกะของรูปแบบ และแนวคิดของ สุวิมล ว่องวานิช (2565 : 54-56) กล่าวถึงกระบวนการตรวจสอบรูปแบบโดยใช้มาตรฐานสากลจาก The Joint Committee on Standards for Educational Evaluation ประกอบด้วยเกณฑ์สำคัญ 4 ด้าน คือ ความเป็นประโยชน์ ความเป็นไปได้ ความเหมาะสม และความถูกต้องครอบคลุม ตลอดจนแนวคิดของ Eisner (2011 : 102-103) ที่กล่าวถึงรูปแบบการใช้ความเชี่ยวชาญในการตรวจสอบคุณภาพรูปแบบระดับสูง โดยมีประเด็นสำคัญ คือ การประเมินโดยอาศัยวิจารณ์ญาณของผู้ทรงคุณวุฒิ ตัวบุคคล เป็นเครื่องมือในการประเมิน และการประเมินเชิงวิพากษ์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ อภินันท์ชัย แกะระหัน (2564) ได้ศึกษา การพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำทางวิชาการ ของผู้บริหารสถานศึกษา อำเภอวังสามสี ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษามีความสอดคล้องอยู่ในระดับมากทุกกระบวนการพัฒนา ผลจากการสังเกตการปฏิบัติตามรูปแบบพัฒนา พบว่ามีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก และผลการนิเทศการพัฒนารูปแบบ พบว่าก่อนการนิเทศมีการปฏิบัติ อยู่ในระดับปานกลาง หลังการนิเทศมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปราการ ช่วยรักษา (2568) ที่ได้ศึกษารูปแบบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก จังหวัดสกลนคร ผลการวิจัยพบว่า ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ ของรูปแบบภาวะผู้นำทางวิชาการ ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด

4. การประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของการพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำทางวิชาการ ของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตอนล่าง 1 มีความเป็นไปได้โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายองค์ประกอบพบว่า อยู่ใน

ระดับมากที่สุด 2 องค์ประกอบ และอยู่ในระดับมาก 3 องค์ประกอบ ส่วนความเป็นประโยชน์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายองค์ประกอบพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด 4 องค์ประกอบ และอยู่ในระดับมาก 1 องค์ประกอบ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการดำเนินการสร้างรูปแบบ ผู้วิจัยได้ดำเนินการอย่างเป็นระบบโดยเริ่มจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำทางวิชาการ ของผู้บริหารสถานศึกษาอย่างครอบคลุม ประกอบกับผู้ตอบแบบประเมิน คือผู้บริหารสถานศึกษา ที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงและเป็นผู้ที่จะนำรูปแบบไปใช้เป็นแนวทางการพัฒนาในสถานศึกษาจริง จึงทำให้ผลการประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของการพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา มีความสอดคล้องกับสภาพการณ์จริง และมีความเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งผลการวิจัยในประเด็นนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของธีรพันธุ์ มาแสง (2566) ที่ได้ศึกษาการพัฒนาแบบภาวะผู้นำทางวิชาการในศตวรรษที่ 21 สำหรับผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 ผลการวิจัยพบว่า ผลการประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งเป็นการยืนยันได้ว่ารูปแบบที่ผ่านกระบวนการสังเคราะห์ทฤษฎี ร่วมกับบริบทของพื้นที่ ย่อมส่งผลให้เกิดความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนา

ข้อเสนอแนะ

1. ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญกับการสร้างสภาวะแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ โดยจัดพื้นที่ทางปัญญา เพื่อกระตุ้นให้ครูและนักเรียนเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง
2. ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมการสื่อสารเชิงรุกและการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร เพื่อพัฒนาโรงเรียนให้เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ของชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ
3. หน่วยงานต้นสังกัดควรใช้ผลการวิจัยนี้เป็นฐานข้อมูล ในการกำหนดนโยบายและวางแผน งบประมาณเพื่อจัดโครงการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา เน้นการพัฒนาเชิงลึกด้านที่พบค่าเฉลี่ยต่ำ เพื่อให้สามารถลงไปส่งเสริมความก้าวหน้าทางวิชาชีพของครู ได้อย่างเห็นผลเป็นรูปธรรม

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยเชิงสาเหตุหรือตัวแปรส่งผ่าน เช่น วัฒนธรรมองค์กร การนวัตกรรม หรือแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู ที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการนำภาวะผู้นำทางวิชาการไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนอย่างยั่งยืน
2. ควรมีการศึกษาติดตามผล (Follow-up Study) ภายหลังการนำรูปแบบไปใช้ในระยะเวลา 1-3 ปี เพื่อประเมินผลกระทบ ที่เกิดขึ้นกับสมรรถนะของผู้เรียนสถานศึกษาขยายโอกาสทางการศึกษา

บรรณานุกรม

- ไชยา ภาวะบุตร. (2565). **ภาวะผู้นำทางวิชาการ: แนวคิด ทฤษฎี และแนวปฏิบัติสู่ความเป็นเลิศ**. สกลนคร : คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- ทิตินา แคมมณี. (2566). **ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ**. (พิมพ์ครั้งที่ 26). กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธดา สิทธิธาดา. (2568). **“การพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำเชิงวิชาการ ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร”**. วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- ธีรพันธุ์ มาแสง. (2566). **“การพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำทางวิชาการในศตวรรษที่ 21 สำหรับผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1”**. วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล.
- ปราการ ช่วยรักษา. (2568). **“รูปแบบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดสกลนคร”**. **วารสารรัฐประศาสนศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยชินวัตร**. ปีที่ 2 ฉบับที่ 2. หน้า 23-42.
- ศูนย์สารสนเทศเพื่อการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2568). **รายงานสถิติจำนวนโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ปีการศึกษา 2568**. กระทรวงศึกษาธิการ.
- พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์. (2566). **การเป็นผู้นำทางวิชาการและวิชาชีพ**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เพชรรุ่ง เรื่องรุ่ง. (2568). **“ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา”**. **วารสารสมาคมพัฒนาวิชาชีพการบริหารการศึกษาแห่งประเทศไทย (สพบท.)**. ปีที่ 7 ฉบับที่ 3. หน้า 623-634.
- วิจารณ์ พานิช. (2565). **วิถีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21**. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.
- สุกัญญา แคมมชัย. (2566). **การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล** (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2566). **สภาวะการศึกษาไทย ปี 2566: ทิศทางการปฏิรูปการศึกษาในโลกยุคหลังโควิด-19**. กรุงเทพมหานคร : פרקหวานกราฟฟิค.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2567). **รายงานการวิจัยเรื่อง ความท้าทายของการบริหารจัดการสถานศึกษาในยุค Digital Disruption**. กรุงเทพมหานคร :

กระทรวงศึกษาธิการ.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2566). **สรุปผลที่สำคัญการสำรวจการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในครัวเรือน พ.ศ. 2566**. กรุงเทพมหานคร : กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม.

Best, J. W., and Kahn, J. V. (1989). **Research in education** (6th Ed.).

Englewoods Cliffs, N.J.: Prentice-Hall.

Eisner, E. (2011). “Educational connoisseurship and criticism: Their form and functions in education evaluation”. **The Journal of Aesthetic Education**. Vol. 10 No. 3. pp. 135-150.

Fullan, M. (2020). **The moral imperative realized**. Thousand Oaks, CA : Corwin Press.

Hallinger, J.S. and Murphy, S.L. (1985). Assessing the instructional management behavior of principals. **Elementary School Journal**, 86(2), pp.217-247.

Knight, J. (2017). **The impact cycle: What instructional coaches should do to foster powerful improvements in teaching**. Thousand Oaks, CA : Corwin Press.

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). “Determining sample size for research activities”. **Educational and Psychological Measurement**. Vol. 30 No. 3. pp. 607–610.

Lin, C. Y. (2022). “Digital instructional leadership: A new framework for primary school principals”. **Educational Technology Research and Development**. Vol. 70 No. 4. pp. 1235–1255.

Maxwell, J. C. (2007). **The 21 irrefutable laws of leadership**. Nashville, TN: Thomas Nelson.

Peterson, K. D., and Deal, T. E. (2016). **Shaping school culture** (3rd ed.). San Francisco, CA: Jossey-Bass.

Siemens, G. (2005). “Connectivism: A learning theory for the digital age”. **International Journal of Instructional Technology and Distance Learning**. Vol. 2 No. 1. pp. 3-10.

Stufflebeam, D. L., & Coryn, C. L. (2014). **Evaluation theory, models, and Application** (2nd ed.). San Francisco, CA: Jossey-Bass.